

turbati accedimus ad negotium, cui magna tranquillitate opus est, dolentes quod neque ordinem actionum nobis conceditur tenere quem volumus, nec sufficere omnibus possumus: atque ita ex ipsa tristitia sermo procedens minus gratus est, quia de ariditate coesitiae minus exuberat. * Aliquando item ex aliquo scandalo moeror pectus obsedit, & tunc nobis dicitur: Veni, loquere huic, christianus vult fieri. ^a Dicitur enim ab ignorantibus, quid nos clausum intus exurat: quibus si affectum nostrum aperire non oportet, suscipimus ingratius quod volunt: & profecto languidus & insuavis ille sermo erit per venam cordis aestuantem fumantemque trajectus. Tot igitur ex causis, quaelibet earum serenitatem nostrae mentis obnubilet, secundum Deum sunt quaerenda remedia, quibus relaxetur illa contractio, & fervore spiritus exultemus, & jocundemur in tranquillitate boni operis. *Hilarem enim datorem diligit Deus.*

^a 6. Caussa
taedii.

2. Cor. 9. 7.

Remedium
contra I.
causam
taedii.

I. Petri 2.
21.

15. Si enim causa illa contristat, quod intellectum nostrum auditor non capit, à cuius cacumine quodam modo descendentes cogimur in syllabarum longè infra distantium tarditate demorari, & curam gerimus quemadmodum longis & perplexis amfractibus procedat ex ore carnis, quod celerrimo haustu mentis imbibitur, & quia multum dissimiliter exit, tædet loqui, & libet tacere: cogitemus quid nobis prærogatum sit ab illo, qui demonstravit nobis exemplum, ut sequamur vestigia ejus. Quantumvis enim differat articulata vox nostra ab intelligentiae nostrae vivacitate, longè differentior est mortalitas carnis

^a Sola Editio Lov. Nescitur.

nis ab æqualitate Dei. Et tamen cum in eadem forma esset, semetipsum exinanivit formam servi accipiens ^a, &c. usque ad mortem crucis. Quam ob causam, nisi quia factus est infirmis infirmus, ut infirmos lucrificaret? Audi ejus imitorem alibi etiam dicentem: *Sive enim mente excessimus, Deo; sive temperantes sumus, vobis. Caritas enim Christi compellit nos, judicantes hoc, quia unus pro omnibus mortuus est.* Quomodo enim paratus esset impendi pro animabus eorum; si eum pigeret inclinari ad aures eorum? Hinc ergo factus est parvulus in medio nostrum, tamquam nutrix fovens filios suos. Num enim delectat, nisi amor invitet, decurtata & mutilata verba immurmurare? Et tamen optant homines habere infantes, quibus id exhibeant: & suavius est matri minuta mansa inspuere parvulo filio, quam ipsam mandere ac devorare grandiora. Non ergo recedat de pectore etiam cogitatio gallinae illius, quae languidulis plumis teneros fetus operit, & susurrantes pullos confracta voce advocat; cuius blandas alas refugientes superbi, præda sunt alitibus. Si enim intellectus delectat in penentralibus sincerissimis, hoc etiam intelligere delectet, quomodo caritas, quanto officiosius descendit in infima, tanto robustius recurrit in intima, per bonam conscientiam nihil ^b quaerendi ab eis ad quos descendit, præter eorum sempiternam salutem.

16. SI autem magis appetimus ea quae
TOM. I. AA jam CAPUT XI.
Remedium
con-

^a Istae voces, &c. usque ad, librarii sunt prætereuntis, ut solet, verba intermedia citati loci.

^b Sic MSS. Editi verò, nihil quaerendo.

Philip. 2. 7.
& 8.

^a 1. Cor. 9.
22.

2. Cor. 5.
13. & 4.

2. Cor. 13.
15.

1. Thess. 2.
7.

Matth. 23.
37.

b

contra 2. jam parata sunt, & melius dicta legere vel au-
 tædii caus- dire, & ideo piget incerto exitu ad tempus
 sam. coaptare quæ loquimur: tantum à veritate re-
 rum non aberret animus, facile est, ut si in
 verbis auditorem aliquid offenderit, ex ipsa
 occasione discat, quàm sit re intellecta con-
 temnendum, si minus integrè; aut si minus
 propriè sonare potuit, quod ideo sonabat ut
 res intelligeretur. Quòd si humanæ infirmita-
 tis intentio etiam ab ipsa rerum veritate aber-
 raverit; quamquam in catechizandis rudibus,
 ubi via tristissima tenenda est; difficilè potest
 accidere: tamen ne fortè accidat ut etiam
 hinc offendatur auditor, non aliunde nobis
 debet videri accidisse, nisi quia Deus experi-
 ri nos voluit, utrum cum mentis placiditate
 corrigamur, ne in defensionem nostri erroris
 majore præcipitemur errore. Quòd si nemo
 nobis dixerit, nosque & illos qui audierunt
 omninò latuerit, nullus dolor est, si non fiat
 iterum. Plerumque autem nos ipsi recolentes
 quæ dixerimus, reprehendimus aliquid, & ig-
 noramus quomodo cum diceretur acceptum
 sit; magisque dolemus, quando in nobis fer-
 vet caritas, si cum falsum esset, libenter ac-
 ceptum est. Ideoque opportunitate reperta,
 sicut nos ipsos in silentio reprehendimus, ita
 curandum est, ut etiam illi sensim corrigan-
 tur, qui non Dei verbis, sed planè nostris in
 aliquam lapsi sunt falsitatem. Si verò aliqui li-
 vore vesano cæci errasse nos gaudent, susur-
 rones, detractores, Deo odibiles; præbeant
 Rom. 1. 30. nobis materiam exercendæ patientiæ cum mi-
 sericordia, quia & patientia Dei ad poeniten-
 Rom. 2. 4. tiam eos adducit. Quid enim est detestabilius,
 & 5. & quod magis thesaurizet iram in die iræ &
 revelationis justi judicii Dei, quàm de malo
 al-

alterius a mala diaboli similitudine atque imi-
 tatione lætari? Nonnumquam etiam, cum rec-
 tè omnia verèque dicantur, aut non intellec-
 tum aliquid, aut contra opinionem & con-
 suetudinem veteris erroris ipsa novitate aspe-
 rum, offendit & perturbat audientem. Quòd
 si apparuerit, sanabilemque se præbet, auc-
 toritatum rationumque copia sine ulla dilatio-
 ne sanandus est. Si autem tacita & occulta
 offensio est, Dei medicina opitulari potest.
 At si resiliuerit, & curari recusaverit, conso-
 letur nos dominicum illud exemplum, qui
 offensis hominibus ex verbo suo, & tamquam
 durum refugientibus, etiam iis qui remanse-
 rant ait: *Numquid & vos vultis ire?* Satis
 enim **FIXUM ATQUE IMMOBILE** debet
 corde retineri, Jerusalem captivam ab hujus
 sæculi Babylonia decursis temporibus liberari,
 nullumque ex illa esse periturum; quia qui
 perierit, non ex illa erat. *Firmum enim fun-
 damentum Dei stat, habens signaculum
 hoc: Novit Dominus qui sunt ejus, & re-
 cedat ab iniquitate omnis qui nominat no-
 men Domini.* Ista cogitantes, & invocantes
 Dominum in cor nostrum, minus timebimus
 incertos exitus sermonis nostri propter incer-
 tos motus auditorum, delectabitque nos etiam
 ipsa perpessio molestiarum pro misericordii
 opere, si non in eo nostram gloriam requi-
 ramus. Tunc enim est verè opus bonum, cum
 à caritate jaculatur agentis intentio, & tam-
 quam ad locum suum rediens, rursus in ca-
 ritate requiescit. Lectio verò quæ nos delect-
 at, aut aliqua auditio melioris eloquii, ut
 eam promendo sermoni nostro præponere vo-
 len.

AA 2

a Ita in MSS. At in editis, mera.

Joan. 6.
68.2. Tim. 2.
19.

lentes, cum pigritia vel tædio loquamur; alacriores nos suscipiet, jocundiorque præstabitur post laborem; & majore fiducia deprecabimur, ut loquatur nobis Deus quomodo volumus, si suspiciamus hilariter ut loquatur per nos quomodo possumus: ita fit ut diligenti-
 Rom. 8.28.

CAP. XII.
Remedium
contra 3.
causam
tædii.

17. JAM verò si usitata & parvulis congruentia sæpè repetere fastidimus, congruamus eis per fraternum, paternum, matrumque amorem, & copulatis cordi eorum etiam nobis nova videbuntur. Tantum enim valet animi compatientis affectus, ut cum illi afficiuntur nobis loquentibus, & nos illis discentibus, habitemus in invicem; atque ita & illi quæ audiunt quasi loquantur in nobis, & nos in illis discamus quodam modo quæ docemus. Nonne accidere hoc solet, cum loca quædam ampla & pulchra, vel urbium vel agrorum, quæ jam nos sæpè videndo sine aliqua voluptate præteribamus, ostendimus eis qui antea numquam viderant, ut nostra delectatio in eorum novitatis delectatione renovetur? Et tantò magis, quantò sunt amiciores: quia per amoris vinculum, in quantum in illis sumus, in tantum & nobis nova fiunt quæ vetera fuerunt. Sed si in rebus contemplandis aliquantum profecimus, non volumus eos quos diligimus lætari & stupere, cum intuentur opera manuum hominum; sed volumus eos in ipsam a artem consiliumve institutoris ad tollere, atque inde exurgere in admirationem laudemque omni-creantis Dei, ubi amoris fructuosissimus finis est: quantò ergo magis delectari nos oportet, cum ipsum
 Deum

a Editi, arcem. Aptiùs MSS. artem.

Deum jam discere homines accedunt, propter quem discenda sunt quæcumque discenda sunt; & in eorum novitate innovari, ut si frigidior est a solita nostra prædicatio, insolita eorum auditione fervereat. Huc accedit ad comparandam lætitiã, quòd cogitamus & consideramus, de qua erroris morte in vitam fidei transeat homo. Et si vicos usitatissimos cum benefica hilaritate transimus, quando alicui fortè qui errando laboraverat, demonstramus viam; quanto alacrius & cum gaudio majore in doctrina salutari, etiam illa quæ propter nos retexere non opus est, perambulare debemus; cum animam miserandam & erroribus sæculi fatigatam per itinera pacis, ipso qui nobis b eam præstitit jubente, deducimus?

18. SED re vera multum est perdurare in loquendo usque ad terminum præstitutum, cum moveri non videmus audientem; quod sive non audeat, religionis timore constrictus, voce aut aliquo motu corporis significare approbationem suam, sive humana verecundia reprimatur; sive dicta non intelligat, sive contemnat, quando quidem nobis non certentibus animum ejus incertum est; omnia sermone tentanda sunt, quæ ad eum excitandum, & tamquam de latebris eruendum possint valere. Nam & timor nimius atque impediens declarationem judicii ejus, blanda exhortatione pellendus est, & insinuando fraternam societatem verecundia temperanda, & interrogatione quærendum, utrùm intelligat, & danda fiducia, ut si quid ei contradicendum

AA 3

vi-

a Sic Am. & plerique MSS. At Er. & Lov. solito.
 b Codex Corb. ea.

CAP. XIII.
Remedium
contra 4.
causam
fastidii.

videtur, liberè proferat. Quærendum etiam de illo, utrùm hæc aliquando jam audierit, & fortassis eum tamquam nota & pervulgata non moveant; & agendum pro ejus responsione, ut aut planius & enodatiùs loquamur, aut opinionem contrariam refellamus, aut ea quæ illi nota sunt non explicemus latius, sed breviter complicemus, eligamusque aliqua ex his quæ mysticè dicta sunt in sanctis libris, & maximè in ipsa narratione, quæ aperiendo & revelando, noster sermo dulcescat. Quòd si nimis tardus est, & ab omni tali suavitate absurdus & aversus, misericorditer sufferendus est, breviterque decursis ceteris, ea quæ maximè necessaria sunt, de unitate ^a Catholicæ, de tentationibus, de christiana conversatione propter futurum iudicium, terribiliter inculcanda sunt, magisque pro illo ad Deum, quàm illi de Deo multa dicenda.

^a Auditor vel audiendo vel stando vel stando fatigatus, quomodo recreandus.

19. Sapè etiam fit, ut qui primò libenter audiebat, vel audiendo vel stando fatigatus, non jam laudans, sed oscitans labia diducat, & se abire velle etiam invitatus ostendat. Quod ubi senserimus, aut renovare oportet ejus animum, dicendo aliquid honesta hilaritate conditum, & aptum rei quæ agitur, vel aliquid valde mirandum & stupendum, vel etiam dolendum atque plangendum; & magis de ipso, ut propria cura punctus evigilet; quod tamen non offendat ejus verecundiam asperitate aliqua, sed potiùs familiaritate conciliet: aut oblata sessione ^b succurrere; quamquam sine dubitatione melius fiat, ubi de-

^a Lov. *Catholicæ fidei*. Editi verò alii & plerique MSS. non habent *fidei*: pro quo subaudi debet *Ecclesia*.

^b Apud Lov. additur, *studeat*. Sed subaudiendum, *oportet*.

decenter fieri potest, ut à principio sedens audiat; longèque consultiùs in quibusdam Ecclesiis transmarinis non solum antistites sedentes loquuntur ad populum, sed ipsi etiam populo sedilia subjacent, ne quisquam infirmior stando lassatus, à saluberrima intentione avertatur, aut etiam cogatur abscedere. Et tamen multum interest, si se quisquam de magna multitudine subtrahat ad reparandas vires, qui jam sacramentorum societate devinctus est; & si ille discedat (quod plerumque inevitabiliter urgetur, ne interiore defectu victus etiam cadat) qui primis sacramentis imbuendus est: & pudore enim non dicit cur eat, & imbecillitate stare non sinitur. Expertus hæc dico: nam fecit hoc quidam, cum eum catechizarem, homo rusticanus, unde magnopere præcavendum esse didici. Quis enim ferat arrogantiam nostram, cum ^a viros fratres nostros, vel etiam, quod majore sollicitudine curandum est, ut sint fratres nostri, coram nobis sedere non facimus: & ipsum Dominum nostrum, cui assistunt Angeli, sedens mulier audiebat? Sanè si aut brevis sermo futurus est, aut consessui locus non est aptus, stantes audiant; sed cum multi audiunt, & non ^b tunc initiandi. Nam cum unus, aut duo, aut pauci, qui propterea venerunt ut christiani fiant, periculosè loquimur stantibus. Tamen si jam sic cœpimus, saltem animadverso auditoris tædio, & offerenda sessio est, imò verò prorsus urgendus ut sedeat, & dicendum aliquid quo renovetur, quo etiam cura, si qua fortè irruens eum avocare cœperat, fugiat ex animo.

AA 4 Cum

^a Nonnulli MSS. *veros*.

^b Sola editio Lov. pro *tunc*, habet, *sunt*.

Usus audiendi verbum Dei sedendo, in quibusdam Ecclesiis receptus.

Luc. 10. 39.

Cum enim causæ incertæ sint, cur jam tacitus recusset audire, jam sedenti aliquid adversus incidentes cogitationes sæcularium negotiorum dicatur, aut hilari, ut dixi, aut tristi modo: ut si ipsæ sunt quæ mentem occupaverant, cedant quasi nominatim accusatæ; si autem ipsæ non sunt, & audiendo fatigatus est, cum de illis tamquam ipsæ sint (quando quidem ignoramus) inopinatum aliquid & extraordinarium, eo modo quo dixi, loquimur, à tædio renovatur intentio. Sed & breve sit, maxime quia extra ordinem inseritur, ne morbum fastidii cui subvenire volumus, etiam augeat ipsa medicina: & acceleranda sunt cetera, & promittendus atque exhibendus finis propinquior.

20. SI autem confregit animum tuum alterius actionis, cui tamquam magis necessaria jam suspensus eras, omissio, & propterea tristic insuaviter catechizas: cogitare debes, excepto quòd scimus misericorditer nobis agendum esse quidquid cum hominibus agimus, & ex officio sincerissimæ caritatis, hoc ergo excepto, incertum esse quid utilius agamus, & quid opportunius aut intermittamus, aut omninò omittamus. Quia enim merita hominum pro quibus agimus, qualia sint apud Deum non novimus, quid eis ad tempus expediat, aut nulla, aut tenuissima, & incertissima conjectura suspicamur, potius quàm comprehendimus. Quapropter res quidem agendas pro nostro captu ordinare debemus: quas eo modo quo statuimus si peragere poterimus, non ideo gaudeamus quia nobis, sed quia Deo sic eas agi placuit: si autem aliqua inciderit necessitas, qua noster ille ordo turbetur, flectamur facillè, ne frangamur; ut quem

CAP. XIV.
Remedium
adversus 5.
causam
tædii.

quem Deus nostro * præposuit, ipse sit noster. Æquius est enim, ut nos ejus quàm ut ille nostram voluntatem sequatur. Quia & ordo agendarum rerum, quem nostro arbitrio tenere volumus, ille utique approbandus est, ubi potiora præcedant. Cur ergo nos dolemus homines à Domino Deo tanto potiore præcedi, ut eo ipso quo nostrum amamus ordinem, inordinati esse cupiamus? NEMO enim MELIUS ORDINAT quid agat, nisi qui paratior est non agere, quod divina potestate prohibetur, quàm cupidior agere, quod humana cogitatione meditatur. Quia *multæ cogitationes sunt in corde viri, consilium autem Domini manet in æternum.*

21. Si verò ex aliquo scandalo perturbatus animus non valet edere serenum jocundumque sermonem, tantam esse caritatem oportet in eos pro quibus Christus mortuus est, volens eos pretio sanguinis sui ab errorum sæcularium morte redimere; ut hoc ipsum quod nobis tristibus nuntiatur, præstò esse aliquem qui desideret fieri christianus, ad consolationem illius resolutionemque tristitiæ valere debeat, sicut solent lucrorum gaudia dolorem lenire damnorum. Non enim scandalum nos contristat alicujus, nisi quem perire, aut per quem perire infirmum vel credimus, vel videmus. Ille igitur qui initiandus advenit, dum speratur posse proficere, dolorem deficientis abstergat. Quia & si timor ille suggeritur, ne fiat proselytus filius gehennæ, dum multales versantur ante oculos, ex quibus oriuntur ea quibus urimur scandala, non ad retardandos nos pertinere debet, sed magis ad excitandos & acuendos: quatenus quem imbuimus moneamus, ut caveat imitationem eorum,

* Subaudi
ordini.

Prov. 19.
21. moti

Remedium
contra 6.
causam
tædii.

Matth. 23.
15.

rum, qui non ipsa veritate, sed solo nomine christiani sunt; nec eorum turba commotus, aut sectari velit eos, aut Christum nolit sectari propter eos; & aut nolit esse in Ecclesia Dei ubi illi sunt, aut talis ibi velit esse quales illi sunt. Et nescio quomodo in hujusmodi ^a monitis ardentior sermo est, cui fomitem subministrat præsens dolor: ut non solum pigriores non simus, sed eo ipso dicamus accensius atque vehementius, quod securiores frigidius & lentius diceremus; gaudeamusque nobis occasionem dari, ubi motus animi nostri sine fructificatione non transeat.

Item ad-
versus ca-
ussam sex-
tam.

Psal. 50.
19.
Eccl. 3. 33.
Osee 6. 6.

22. Si autem de aliquo errato nostro vel peccato nos mæstitudo comprehendit, non tantum meminimus sacrificium Deo spiritum esse contribulatum, sed etiam illud: *Quia sicut aqua ignem, sic eleemosyna extinguit peccatum.* Et *Quia misericordiam*, inquit, *volo quàm sacrificium.* Sicut ergo si periclitarem incendio, ad aquam utique curreremus, quo posset extingui, & gratularemur si quis eam de proximo offerret: ita si de nostro fœno aliqua peccati flamma surrexit, & propterea conturbamur, data occasione misericordissimi operis, tamquam de oblato fonte gaudeamus, ut inde illud quod exarserat opprimatur. Nisi fortè tam stulti sumus, ut alacrius arbitremur cum pane currendum, quo ventrem esurientis impleamus, quàm cum verbo Dei, quo mentem ^b istud edentis instruamus. Huc accedit, quia si tantummodo prodesset hoc fa-

^a Editi motu: quam vocem prætereunt MSS. plures: alii autem ejus loco habent, *monitis*. Paulò post ex verbo, *subministrat*, sive uti scribi solet in antiquis codicibus, *sumministrat*, factum erat in editis, *suum ministrat*.

^b Sic MSS. Editi verò, *mentem studentis*.

facere, non facere autem nihil obsesset; infeliciter in periculo salutis, non jam proximi, sed nostræ, oblatum remedium sperneremus. Cum verò ex ore Domini tam minaciter sonet: *Serve nequam & piger, dares pecuniam meam nummulariis*; quæ tandem demencia est, quoniam peccatum nostrum nos angit, ideo rursus velle peccare, non dando pecuniam dominicam volenti & petenti? His atque hujusmodi cogitationibus & considerationibus depulsa caligine tardiorum, ad catechizandum aptatur intentio, ut suaviter imbibatur, quod impigrè atque hilariter de caritatis ubertate prorumpit. Hæc enim non tam ego tibi, quàm omnibus nobis ^a dicit ipsa dilectio, quæ diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.

Math. 25.
26.

23. SED nunc etiam illud quod prius quàm promitterem non debebam, jam fortasse debitum flagitas, ut aliquod sermonis exemplum, tamquam si ego aliquem catechizem, non me pigeat explicare, & intuendum tibi proponere. Quòd prius quàm faciam, volo cogites aliam esse intentionem dictantis, cum lector futurus cogitatur; & aliam loquentis, cum præsens auditor adrenditur: & in eo ipso aliam in secreto monentis, dum nullus alius qui de nobis iudicet præstò est; aliam palam docentis aliquid, cum dissimiliter opinantium circumstat auditus: & in hoc genere aliam, cum docetur unus, ceteri autem tamquam judicantes aut adtestantes quæ sibi notæ sunt audiunt; aliam cum omnes communiter quid ad eos proferamus exspectant: & rursus in hoc ipso aliam, cum quasi privatim conседetur, ut ser-

Rom. 5. 3.

CAP. XV.
Pro personarum diversitate temperanda oratio.

^a Editi ferè soli, *dictat*.

mocinatio conseratur; aliam, cum populus ta-
 cens unum de loco superiore dicturum sus-
 pensus intuetur: multumque interest, & cum
 ita dicimus, utrum pauci adsint an multi,
 docti an indocti, an ex utroque genere mix-
 ti, urbani an rustici, an hi & illi simul, an
 populus ex omni hominum genere temperatus
 sit. Fieri enim non potest, nisi aliter atque ali-
 ter afficiant locuturum atque dicturum, & ut
 sermo qui profertur, affectionis animi à quo
 profertur, quemdam quasi vultum gerat, &
 pro eadem diversitate diversè afficiat auditores,
 cum & ipsi se ipsos diversè afficiant invicem
 præsentia sua. Sed quia de rudibus imbuen-
 dis nunc agimus, de me ipso tibi testis sum,
 aliter atque aliter me moveri, cum ante me
 catechizandum video eruditum, inertem, ci-
 vem, peregrinum, divitem, pauperem, priva-
 tum, honoratum, in potestate aliqua constitum-
 tum, illius aut illius gentis hominem, illius
 aut illius ætatis aut sexus, ex illa aut illa sec-
 ta, ex illo aut illo vulgari errore venientem:
 ac pro diversitate motus mei sermo ipse &
 procedit, & progreditur, & finitur. Et quia
 cum eadem omnibus debeatur caritas, non ead-
 em est omnibus adhibenda medicina: ipsa
 item caritas alios parurit, cum aliis infirmatur;
 alios curat ædificare, alios contremiscit offen-
 dere; ad alios se inclinatur, ad alios se erigit;
 aliis blanda, aliis severa, nulli inimica, om-
 nibus mater. Et qui non expertus est eadem
 caritate quod dico, cum videt nos, quia fa-
 cultas aliqua nobis donata delectat laudabiliter
 innotescere in ore multitudinis, inde nos bea-
 tos putat: Deus autem, in cuius conspectum
 intrat gemitus compeditorum, videat humili-
 tatem nostram, & laborem nostrum, & dimit-
 tat

Psal. 78.
 II.
 Psal. 24.
 18.

tat omnia peccata nostra. Quamobrem si quid
 tibi in nobis placuit, ut aliquam observationem
 sermonis tui à nobis audire quæreres, meliùs
 videndo & audiendo nos cum hæc agimus,
 quàm legendo cum hæc dictamus, edisceres.

24. SED tamen faciamus aliquem venisse
 ad nos, qui vult esse christianus, & de gene-
 re quidem idiotarum, non tamen rusticano-
 rum, sed urbanorum, quales apud Carthagi-
 nem plures experiri te necesse est: interroga-
 rum etiam, utrum propter vitæ præsentis ali-
 quod commodum, an propter requiem quæ
 post hanc vitam speratur, christianus esse de-
 siderat, propter futuram requiem respondisse:
 tali fortasse à nobis instrueretur alloquio. Deo
 gratias, frater: valde tibi gratulor, & gaudeo
 de te, quòd in tantis ac tam periculosis hujus
 sæculi tempestatibus de aliqua vera & certa
 securitate cogitasti. Nam & in hac vita homi-
 nes magnis laboribus requiem quærunt & secu-
 ritate, sed pravis cupiditatibus non inveniunt.
 Volunt enim requiescere in rebus inquietis
 & non permanentibus: & quia illæ tempore
 subtrahuntur & transeunt, timoribus & dolo-
 ribus eos agitant, nec quietos esse permittunt.
 Sive enim in divitiis velit homo requiescere,
 magis superbus efficitur, quàm securus. An
 non videmus quàm multi eas subito perdid-
 erint, multi etiam propter illas perierint, aut
 cum eas habere cupiunt, aut cum eis oppres-
 sis à cupidioribus auferuntur? Quæ si etiam
 per totam vitam cum homine permanerent, &
 non desererent dilectorem suum, ipse illas
 sua morte desereret. Quanta est enim vita ho-
 minis, etiamsi senescat? Aut cum sibi homines
 optant senectutem, quid aliud optant nisi lon-
 gam infirmitatem? Sic & honores hujus sæcu-
 li,

CAP. XVI.
 Formula
 orationis
 catechis-
 tæ.

Exordium
 ductum à
 laudabili
 proposito
 suscipien-
 dæ chris-
 tianæ reli-
 gionis, pro-
 pter futu-
 ram requi-
 em. Requies
 in rebus in-
 quietis non
 quæranda.

Non in di-
 vitiis, nec
 in honori-
 bus.

^a li, quid sunt nisi typhus, ^a & inanitas, & ruinæ periculum? Quia sic Scriptura sancta dicit: *Omnis caro fœnum, & claritas hominis ut flos fœni. Fœnum aruit, flos decedit: verbum autem Domini manet in æternum.* Ideo qui veram requiem & veram felicitatem desiderat, debet tollere spem suam de rebus mortalibus & prætereuntibus, & eam collocare in verbo Domini, ut hærens ei quod manet in æternum, etiam ipse cum illo maneat in æternum.

Requiem quærentes in oblectamentis carnis & in spectaculis.

25. Sunt etiam homines qui nec divites quærunt esse, nec ad vanas honorum pompas ambiunt pervenire: sed gaudere & requiescere volunt in popinis, & in fornicationibus, & in theatris, atque spectaculis nugacitatis quæ in magnis civitatibus gratis habent. Sed sic etiam ipsi aut consumunt per luxuriam paupertatem suam, & ab egestate postea in furta & effractiones, & aliquando etiam in latrocinia prosiliunt, & subito multis & magnis timoribus implentur; & qui in popina paulò antè cantabant, jam planctus carceris somniant. Studiis autem spectaculorum fiunt dæmonibus similes, clamoribus suis incitando homines, ut se invicem cædant, secumque habeant contentiosa certamina qui se non læserunt, dum placere insano populo cupiunt: quos si animadvertent esse concordēs, tunc eos oderunt & persequuntur, & tamquam collusores ut fustibus verberentur exclamant, & hanc iniquitatem facere etiam vindicem iniquitatum iudicem cogunt; si autem horrendas adversus invicem inimicitias eos exercere cognoverint, sive ^b sint

^a Sic plerique MSS. Ad editi omittunt, & inanitas: cujus loco nonnulli MSS. & vanitas.

^b Lov. sint athleta qui appellatur. At plerique ac me-

tæ qui appellantur, sive scenici & thymelici, sive aurigæ, sive venatores, quos miseros non solum homines cum hominibus, sed etiam homines cum bestiis in certamen pugnamque committunt; quo majore adversus invicem discordia furere senserint, eo magis amant & delectantur, & ^a incitatis favent, & faventes incitant; plus adversus se ipsos insanientes ipsi spectatores alter pro altero, quàm illi quorum insaniam insani provocant, sed insaniendo spectare desiderant. Quomodo ergo sanitatem pacis tenere animus potest, qui discordiis & certaminibus pascitur? Qualis enim cibus sumitur, talis valetudo consequitur. Postremò quamvis insana gaudia non sint gaudia, tamen qualiacumque sint, & quantumlibet delectet, jactantia divitiarum, & tumor honorum, vorago popinarum, & bella ^b theatrorum, & immunditia fornicationum, & prurigo thermanum, aufert omnia ista una febricula, & adhuc viventibus totam falsam beatitudinem subtrahit: remanet inanis & saucia conscientia, Deum sensura iudicem, quem noluit habere custodem; & inventura asperum Dominum, quem dulcem patrem quærere & amare contempsit. Tu autem quia veram requiem quæ post hanc vitam christianis promittitur quæris, etiam hæc eam inter amarissimas vitæ hujus molestias suavem jocundamque gustabis, si ejus qui eam promisit præcepta dilexeris. Citò enim senties dulciores esse justitiæ fructus quàm iniquitatis,

& mellioris notæ MSS. sintæ. Vox erat forsitan apud Afros tunc vulgaris. In Corbeiensi codice scribitur, sintæ. In MSS. quibusdam & apud Am. legitur, sint æqui appellantur. Apud Er. sint qui appellantur.

^a Am. Er. & aliquot MSS. & incitati. Alii plures MSS. & incitantes.

^b Sic Am. Er. & plerique MSS. At Loy. theatricorum.

& versus atque jocundius gaudere hominem de bona conscientia inter molestias, quam de mala inter delicias: quia non sic venisti conjungi Ecclesiae Dei, ut ex ea temporalem aliquam utilitatem requiras.

CAP. XVII.
Reprehen-
ditur qui
velit esse
christianus
propter
commo-
dum tem-
porale.
Math. 3.
12.

26. SUNT enim qui propterea volunt esse christiani, ut aut promereantur homines à quibus temporalia commoda exspectant, aut quia offendere nolunt quos timent. Sed isti reprobi sunt: & si ad tempus eos portat Ecclesia, sicut area usque ad tempus ventilatio- nis paleam sustinet, si non se correxerint, & propter futuram sempiternam requiem christiani esse coeperint, in fine separabuntur. Nec sibi blandiantur quòd in area possunt esse cum frumento Dei: quia in horreo cum illo non erunt, sed igni debito ^a destinantur. Sunt etiam alii meliore quidem spe, sed tamen non minore periculo, qui jam Deum timent, & non irrident christianum nomen, nec simulato corde intrant Ecclesiam Dei, sed in ista vita exspectant felicitatem, ut feliciores sint in rebus terrenis, quam illi qui non colunt Deum: ideoque cum viderint quosdam sceleratos & impios ista ^b saeculi prosperitate pollere & excellere, se autem vel minus habere ista vel amittere, perturbantur tamquam sine causa Deum colant, & facile à fide deficiunt.

Christia-
nus verè
est, qui re-
ligionem
profitetur
propter fu-
turam re-
quiem.

27. Qui autem propter beatitudinem sempiternam & perpetuam requiem, quae post hanc vitam sanctis futura promittitur, vult fieri christianus, ut non eat in ignem aeternum cum diabolo, sed in regnum aeternum intret cum

^a Lov. *destinabuntur*. At Am. Er. MSS. habent præ-
senti tempore, *destinantur*.

^b Am. Er. & tres MSS. *saeculari*.

cum Christo, verè ipse christianus est; cau- *Math. 25.*
tus in omni tentatione, ne prosperis rebus ^{46.}
corrumpatur, & ne frangatur adversis, & in
abundantia bonorum terrenorum modestus &
temperans, & in tribulationibus fortis & pa-
tiens. Qui etiam proficiendo perveniet ad ta-
lem animum, ut plus amet Deum, quam ti-
meat gehennam: ut etiamsi dicat illi Deus:
Utere deliciis carnalibus sempiternis, & quan-
tum potes pecca, nec morieris, nec in ge-
hennam mitteris, sed mecum tantummodo non
eris; exhorrescat, & omninò non peccet, non
jam ut in illud quod timebat non incidat, sed
ne illum quem sic amat offendant: in quo ^a uno
est requies, quam oculus non vidit, nec auris
audivit, nec in cor hominis adscendit, quam *1. Cor. 2.9:*
præparavit Deus diligentibus eum.

28. De qua requie significat Scriptura, *Transit ad*
& non tacet, quod ab initio mundi ex quo *narratio-*
fecit Deus cælum, & terram, & omnia quæ in *nem eo-*
eis sunt, sex diebus operatus est, & septimo *rum quæ*
die requievit. Poterat enim omnipotens & uno *credenda*
momento temporis omnia facere. Non autem *sunt.*
laboraverat, ut requiesceret, quando, *Dixit, Gen. 1. 1.*
& facta sunt; *mandavit, & creata sunt: 2. & 2.*
sed ut significaret, quia post sex ætates mun- *Psal. 148.*
di hujus, septima ætate tamquam septimo die *5.*
requieturus est in sanctis suis: quia ipsi in
illo requiescent post omnia bona opera, in
quibus ei servierunt, quæ ipse in illis opera-
tur, qui vocat, & præcipit, & delicta præ-
terita dimittit, & justificat eum qui priùs erat
impius. Sicut autem cum illi ex dono ejus be-
nè operantur, rectè dicitur ipse operari: sic
cum ^b in illo requiescunt, rectè dicitur ipse

TOM. I.

BB

re-

^a Sic MSS. Editi verò, *in quo una est requies.*
^b Ita MSS. At editi, *sic cum illi requiescunt.*

